

ÜHISKONNAÕPETUSE RIIGIEKSAM 2013

Eesmärgid

Eksami eesmärgid tulenevad õpitulemuste välishindamise eesmärkidest ja gümnaasiumi lõpueksamite korraldamise ning gümnaasiumi lõpetamise tingimustest ja korrast. Need on:

- tagada eksamitulemuste üleriigiline võrreldavus, et õpilasel, lapsevanemal, koolil ja kooli pidajal saada võimalikult objektiivne ettekujutus õpitulemuste saavutatusest;
- koolil, kooli pidajal, Haridus- ja Teadusministeeriumil, õpilastel, lastevanematel saada tagasisidet õppimise ja õpetamise tulemuslikkusest koolis;
- saada ülevaade riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemuste saavutatusest eksamiaines hariduspoliitiliste otsuste tegemiseks;
- toetada õppekava rakendamist, suunata eksamiülesannete valiku kaudu õppeprotsessi;
- siduda järjestikuste haridustasemetega õppekavad ning võimaldada kasutada riigieksamitulemusi õpingute jätkamisel, anda võimalus kasutada riigieksamitulemusi rahvusvahelisel tasandil.

Eksami korraldus

Eksam toimub **3. mail 2013**. Neile, kes mõjuvatel põhjustel 3. mail eksamit sooritada ei saa, toimub lisaeksam **27. mail 2013**.

Ühiskonnaõpetuse korduseksam (kes juunis 2013 said eksamitulemuse madalama kui 20 punkti) toimub **2. augustil 2013**.

Eksamitöö kirjutamiseks on aega **4 tundi** (240 minutit). Exsam toimub ilma vaheajata.

Eksami aega hakatakse arvestama hetkest, mil kõik õpilased on saanud kätte eksamitöö ja eksamikomisjoni esimees annab loa töö alustamiseks.

Eksamitöö on A4 formaadis ja koosneb **arutlusest** (valida saab kuue teema hulgast; 20 p) ja **ülesannetest** (80 p).

Eksaminand võib eksamiosade vastamise järjekorra ise.

Eksamil vajalikud vahendid on sinine või must pastapliiats/sulepea. Keelatud on hariliku pliiatsi ja korrektori kasutamine. Juhul, kui õpilane soovib töös teha parandusi, tuleb valele vastusele kriips peale tõmmata ja kirjutada peale/juurde õige vastus.

Eksaminand võib kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust (kehtiv väljaanne). Selle garanteerib kool, kus eksam toimub. Keelatud on kasutada põhiseadust sisaldavaid kogumikke.

Kui eksamikomisjoni liikmed tuvastavad kõrvalise abi kasutamise või mahakirjutamise riigieksamitöö kirjutamisel, võib olukorrale vastavalt eksaminandi eksamilt ära saata ja töö tühistada.

Eksami vorm ja tase

Ühiskonnaõpetuse riigieksam on **kirjalik**. Eksamitöö on ühes variandis. Iga ülesande juurde on märgitud selle eest saadav maksimumpunktide arv.

Eksam kontrollib, kuidas eksaminand suudab gümnaasiumis omandatud teadmisi ja oskusi ülesannete lahendamisel rakendada. Küsimused ja ülesanded hõlmavad järgmisi tasandeid:

- teadmised (mõisted, faktid, seaduspärasuste tundmine);
- teadmiste rakendamine (kasutamine uues situatsioonis, prognoosimine);
- mõistmine/arusaamine (kirjeldamine, interpreteerimine, seletamine, ümbersõnastamine);
- analüüs ja süntees (seoste leidmine, faktide ja seaduspärasuste ühendamine, rühmitamine, võrdlemine);
- hinnangu andmine (otsuste tegemine, järeldamine).

Eksamitöös on eri raskusastmega ülesandeid. Töö koostamisel lähtutakse põhimõttest, et ca 50% võimalikest hindepallidest peegeldavad teadmiste ja äratundmise tasandil ja ca 50% teadmiste rakendamise, analüüsi, otsustuste tegemise tasandil omandatud.

Teemad

Eksamitöö koostamise aluseks on „Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava 2002”. Eksamitöö ülesanded lähtuvad ühiskonnaõpetuse ainekavas esitatud nõuetest õpitulemustele gümnaasiumiastmes.

Eksaminandid peavad tundma Eesti Vabariigi ja Euroopa kaarti, oskama kasutada ainealaseid allikmaterjale, tabeleid, graafikuid, pilte informatsiooni leidmiseks, analüüsiks, üldistuste ja järelduste tegemiseks, otsuste langetamiseks, prognooside esitamiseks, oma seisukoha kujundamiseks.

Nüüdisühiskond

Ühiskonna mõiste. Nüüdisühiskonna kujunemine (industriaalühiskond, postindustriaalne ühiskond, teadmisyhiskond, siirdeühiskond). Võim majanduses, riigis ja inimsuhtes. Võimu tunnused ja teostamise meetodid. Demokraatia põhiprintsiibid ja –väärtused. Seadused ja õigusnormid. Riigi mõiste. Riigivõimu tunnused. Õigusriik. Avalik ja erasektor. Kodanikuühiskond. Ühiskonna sotsiaalne struktuur. Huvid. Pluralismi olemus ja tähtsus. Sotsiaalsed probleemid (tööpuudus, vaesus, kuritegevus jm). Heaoluriik. Infoühiskond. Ühiskonna jätkusuutlikkus ja ühiskonnaelu valdkondade seotus.

Ühiskonna valitsemine

Demokraatlik valitsemiskord. Valitsemise põhivormid: presidentialism, parlamentarism. Monarhia ja vabariik. Sotsiaalsed liikumised ja erakonnad. Huvide esindamine ja teostamine. Poliitilised ideoloogiad. Valimised: funktsioonid, erinevad valimissüsteemid, valimiskäitumine, valimiste tulemused. Koalitsioon. Opositsioon. Seadusandlik võim. Parlamendi töökorraldus. Täidesaatev võim. Valitsuse moodustamise põhimõtted. Bürokratia. Korruptsioon. Riigipea. Kohtuvõim. Eesti kohtusüsteem. Euroopa Nõukogu Inimõiguste Kohus. Euroopa Kohus. Ombudsman. Võimude lahususe ja tasakaalustatuse põhimõte. Riigikontrolli ja Õiguskantsleri institutsioonid. Kohalik omavalitsus. Kesk- ja regionaalvõimu suhted. Euroopa Liidu institutsioonid.

Ühiskonna majandamine

Ühiskonna majandusressursid. Riik ja majandus. Majandusarengu planeerimine liberaalses ühiskonnas. Turumajanduse toimimine. Tööturg. Tööhõive. Tööpuudus. Majanduse regulatsioon seaduste, maksu- ja rahapoliitika ning turumehhanismide abil. Riiklikud ja kohalikud ning otsesed ja kaudsed maksud, maksukoormus. Inflatsioon. Riigieelarve tulu- ja kulubaasi kujundamise põhimõtted. Sisemajanduse kogutoodang. Välismajanduspoliitika. Eksport-import. IMF. Euroopa Liidu fiskaalpoliitika ja ühisturg. Ühisraha euro. Ühisturgu tagava nelja vabaduse olemus ja toimimine argielus.

Indiviid ühiskonnas

Ühiskonna sotsiaalne kihistumine. Majanduslik aktiivsus ja heaolu. Üksikisik turumajanduskeskkonnas. Vajadused ja tarbimine. Tarbijakaitse. Ühishüved ja erahüved. Sotsiaalne turvalisus: sotsiaalkindlustus ja sotsiaalabi. Euroopalikud põhimõtted sotsiaalkaitse alal. Sotsiaalsed rollid : tööandja ja töövõtja, ettevõtja, omanik, tarbija. Haridus ja elukestev õpe. Indiviid ja riik. Eesti Vabariigi põhiseadus. Inimõigused. Kodakondsus. Kodanikuõigused ja –kohustused. Riigi- ja kodanikukaitse. Euroopa Liidu kodakondsus.

Kaasaja maailma mitmepalgelisus

Maailma rassiline, rahvuslik ja religioosne mitmekesisus. Maailma mitmekultuurilisus. Riikide sotsiaal-majandusliku ja poliitilise arengu erinevused. Riikidevaheline koostöö. Globaalprobleemid: rahvastiku-, keskkonna- ja sotsiaalprobleemid. Globaliseerumine kui protsess. Maailma ühtsuse ja vastastikuse seotuse suurenemine. Infotehnoloogia mõju maailma arengule.

Rahvusvaheline suhtlemine

Rahvusvahelise suhtlemise põhimõtted ja viisid. Tähtsamad ülemaailmsed ja regionaalsed organisatsioonid (ÜRO, NATO, WTO, Euroopa Nõukogu, OSCE, Euroopa Liit). Euroopa integratsioon. Eesti riigi rahvusvaheline asend. Eesti ja rahvusvahelised organisatsioonid; valitsustevaheline koostöö. Julgeolekuriskid ja -poliitika.

Õppekava läbivad kohustuslikud teemad

- Keskkond ja säästev areng.
- Tööalane karjäär ja selle kujundamine.
- Infotehnoloogia ning meedia.
- Turvalisus.

